

Univerzita Ain Shams
Fakulta Al Alsun
Oddělení slovanských jazyků
Katedra českého jazyka

Disertační práce

Lexikální a sémantická charakteristika české korespondence v obchodně administrativní oblasti a problematika jejího překládání do arabštiny

Badatelka

Mgr. Asmaa Abdelmoamen Mostafa Ibrahim

Školitelé

Prof. PhDr. Amr Ahmed Shatury Saber

PhDr. Abla Abdesamie

Káhira 2017

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně a použila pouze pramenů a literatury, které uvádím.

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala těm všem, bez jejichž přispění by tato práce nemohla vzniknout. Především děkuji Prof.PhDr. Amrovi Shaturymu za neustálou otevřenost k diskusi a za čas, který mi v diskusích a konzultacích věnoval. Rovněž byl tím, kdo mi poskytoval potřebnou literaturu. PhDr. Able děkuji za cenné rady. Dále děkuji Mgr. Haně Drlé bývalé lektorce českého jazyka na naší fakultě za vědeckou podporu a za cenné odborné připomínky.

Své rodině vděčím za to, že mi umožnila v klidu pracovat a včas dokončit tuto prá

Obsah	
Předmluva	8
Úvod	9
První kapitola: Historický pohled na administrativní styl a jeho funkci	12
1. Vznik a vývoj administrativního stylu	12
1.1. Styl jako vlastnost textu	21
2. Funkční styly v současné češtině	24
2.1. Funkční styl prostě sdělovací.....	24
2.2. Funkční styl odborný.....	24
2.3. Funkční styl prakticky odborný.....	26
2.4. Funkční styl odborný vědecký a naučný	26
2.5. Funkční styl odborný popularizační.....	27
2.6. Funkční styl publicistický.....	28
2.7. Funkční styl umělecký.....	28
2.8. Funkční styl administrativní.....	29
2.9. Funkční styl řečnický.....	30
3. Postavení administrativního stylu mezi funkčními publicistickými a odbornými styly	32
3.1. Vztah administrativního stylu k odbornému stylu.....	32
3.2. Vztah administrativního stylu k publicistickému stylu	34
4. Funkce a rysy administrativních textů.....	36
5. Význam obchodního dopisu.....	39
6. Slohové útvary v administrativních textech.....	42
(a) Žádost طلب [ṭalab]	45
(b) Životopis سيرة ذاتية [síra ḍatija].....	49
(c) Posudek تقرير [taqrír].....	51
(č) Dopis, úřední korespondence خطاب إداري [chiṭáb idáry].....	52
(d) Formulář استمارة [istimára].....	52
(e) Objednávka طلبية [ṭalabija].....	54
(f) Protokol محضر [maḥḍar].....	57
(g) Smlouva اتفاقية، عقد [itfaqija, ‘aqd].....	58
(h) Dotazníky استبيانات، استطلاع رأي [istibjanát, istiṭla‘a r’aií].....	61
(ch) Vysvědčení شهادة [šiháda].....	61

(i) Šek شيك [šík].....	62
(j) Faktura فاتورة [fatwra].....	62
(k) Poptávka طلب [ṭalab].....	63
7. Drobné administrativní útvary	64
Druhá kapitola: Jazyková charakteristika administrativních (zejména obchodních) textů..	66
8. Využívání jazykových prostředků v administrativním textu	67
8.1. Kompozice.....	68
8.2. Zkratky v administrativním textu.....	69
8.3. Sekundární předložky v administrativním textu...	70
8.4. Větná stavba.....	72
9. Morfologická stránka cizích slov používaných v administrativních textech.....	78
9. 1. Tvoření cizích slov přejímáním.....	80
9. 2. Tvoření cizích slov skládáním.....	83
10. Slovní zásoba administrativních textů.....	84
11. odborný administrativní text a spisovný jazyk...	85
12. Automatizace v administrativní korespondenci	91
13. Aktualizace v administrativní korespondenci.....	98
14. Odborné termíny v administrativním textu.....	100
15. Psychologická stránka obchodního dopisu.....	101
15. 1. Jazyková etiketa v administrativním textu.....	103
16. Elektronická korespondence.....	105
17. Kontrola jazyka dopisu.....	110
18. Pravidla psaní české obchodní korespondence.....	111
Datum.....	112
Místo odeslání.....	112
Věc.....	112
Oslovení.....	113
Odstavce a jejich odsazení.....	113
Text dopisu	113
Mezery mezi řádky.....	114
Osobní a přivlastňovací zájmena a velká písmena..	114
Okraje zleva a zprava.....	114
Závěrečný pozdrav	114
Interpunkční znaménka.....	114

Spojovník	114
Závorky a uvozovky	115
Zkratky.....	115
Zkratky akademických titulů a vědeckých hodností.....	115
Desetinná čísla	115
Peněžní částky..... ..	115
Kalendářní data	115
Časové údaje	116
Telefonní a faxová čísla	116
Spojení čísel se slovy	116
Středník..... ..	116
Podpis.....	116
Podpis napsaný počítačem a funkce podepisujícího..	116
Přílohy.....	
116Upozornění na kopii.....	
117	
Mezera se nedělá.....	117
Doporučeně.....	118
Poznámky k adrese.....	118
Odvolací údaje.....	118
19. Rozdíly mezi arabskými obchodními dopisy a obchodními dopisy českými	120
20. Shody (souladní aspekty) mezi arabskými obchodními dopisy a obchodními dopisy českými	121
21. Pravidla psaní arabské obchodně administrativní korespondence.....	122
Věc (název dokumentu)	122
Text dopisu	122
Interpunkční znaménka	122
Zkratky	123
(a) Vyjadřovací možnosti arabských objednávek.....	123
(b) Vyjadřovací možnosti arabských nabídek.....	123
Třetí kapitola	
Sémantická charakteristika administrativních (zejména obchodních) spisů	126
22. Čím se zabývá sémantika?	126
23.Sémantické významové rozdíly (deferenciace).....	132

-Polysémie.....	135
-Symetrická ekvivalence.....	136
-Asymetrická ekvivalence.....	136
-Denotace.....	138
-Konotace.....	138
-Rozšíření významu.....	138

Čtvrtá kapitola

Problematika překládání obchodně administrativních spisů z češtiny do arabštiny.....

24. Překládání jako lidská činnost.....	147
25. Rozdíly a společné prvky mezi překladem uměleckého textu a překladem prakticky odborného textu.....	152
26. Slovosled v české a arabské větě.....	157
27. Co překladatel musí vzít v úvahu při překladu administrativního textu?.....	163
28. Cizí slova jako překladatelský problém (v rámci překladu obchodně administrativního textu).....	171
29. Jak najít správný ekvivalent?.....	177
Závěr.....	184
Příloha	188
Seznam české literatury	228
Seznam anglické literatury	231
Seznam arabské literatury	231
Seznam používaných internetových stránek.....	232

Předmluva

Před deseti lety jsem se začala zabývat stylistikou jako disciplínou jazykovědy, která pojednává o podstatě slohu, jeho druzích a o slohové výstavbě jazykových projevů. Při psaní magisterské práce s názvem *Cizí slova používaná po Sametové revoluci v politické a ekonomické oblasti v české psané publicistice*, kterou jsem skončila v roce 2010, jsem nastínila, že publicistický styl hraje velkou roli v šíření cizích slov a obohacení české slovní zásoby zejména po Sametové revoluci. Můj zájem o stylistiku se rozvíjí, a proto v této práci věnuji velkou pozornost administrativnímu stylu (jeho rysům, útvarům atd.), který patří k nověji vymezovaným stylům v rámci funkčních stylů. V této práci kladu důraz na jazykové rysy obchodně administrativního stylu, který patří původně k prakticky odbornému stylu.

Ke zpracování tohoto tématu mě vedlo přesvědčení, že obchodně administrativní korespondence je považována za nedílnou součást firemní komunikace a hraje důležitou roli v našem každodenním životě (při bankovní transakci, v obchodních dohodách, při žádosti o místo a v jiných situacích). Obchodně administrativní korespondence zahrnuje veškerou písemnou komunikaci používanou v rámci obchodních styků s obchodními partnery nebo bankami nebo interní komunikaci ve firmě, která se zabývá prodejem anebo nákupem zboží či služeb. Proto jsem cítila potřebu poskytnout studentům i veřejnosti vysvětlení a přehled o vývoji tohoto stylu.

Jelikož roste zájem o problematiku překladu, rozhodla jsem se věnovat 4. kapitolu překládání obchodně administrativní korespondence. Při psaní této kapitoly jsem citovala z knih, které se zabývají překladatelským procesem, především z příručky *Umění překladu* od J. Levého (1963, 1983).

Konfrontací mezi českým a arabským jazykem se v této práci snažím ukázat shody i rozdíly obou jazyků. Taková konfrontace pronikavěji osvětlí specifičnost jazyků a pomůže vyjevit jejich vlastnost. Doufám, že se mi touto prací podaří přispět k rozvoji překladatelských kompetencí, a že tato práce pomůže zájemcům dobře zvládnout sepsání jakéhokoli administrativního textu.

Úvod

Žádná společnost se dnes neobejde bez jazykových mutací firemních dokumentů z ekonomické sféry, a proto se v této práci soustředím především na následující body:

- jak má vypadat obchodně administrativní dopis po jazykové a formální stránce,
- význam administrativních spisů jako jednoho z důležitých způsobů komunikace mezi osobami a institucemi,
- objasnit rozdíly a soulady mezi českými a arabskými administrativními spisy (zejména v obchodních dopisech) po jazykové, slohové a sémantické stránce,
- analyzovat (jazykově) některé české obchodně-administrativní dopisy,
- zabývat se otázkami, co překladatel musí vzít v úvahu při překládání a jak najít správný ekvivalent.

Tato práce si klade za cíl vybavit nejen arabské studenty češtiny a české studenty arabštiny, ale i ty, kteří se zajímají o obchodně administrativní oblast, znalostmi a dovednostmi potřebnými k správnému psaní a překládání obchodních dopisů a jiných úředních útvarů.

Jedním z hlavních účelů mé práce je poukázat na některé problémy, s nimiž se začínající překladatel setkává. Zdroje pojmů používaných v obchodně administrativní oblasti v této práci jsem čerpala z internetu

(www.pracenasbavi.cz/motivacnidopis/,
www.zivotopis.monster.cz/motivacni-dopis,
www.jaknapsat.cz/pruvodni-dopis-ukazka,
www.hledacprace.cz/motivacni-dopis-ukazka) a z česko-anglického slovníku z oblasti ekonomické, obchodní, finanční a právní, a z arabsko-českého slovníku ekonomické, obchodní a bankovní terminologie. Zdroje příkladů cizích slov používaných v této práci jsem excerpovala z českých novin, jako např. MFD, Hospodářské noviny, Právo a Respekt, a ze slovníku neologizmů

V **první kapitole** jsem věnovala pozornost teoretickému pozadí, roli a důležitosti administrativních spisů v oblasti obchodnictví. Snažila jsem se uvést názory některých českých lingvistů na klasifikaci administrativního stylu od vzniku PLK v roce 1926 až do současnosti. Na konci této kapitoly vysvětluji administrativní útvary.

Druhá kapitola se pak zabývá obchodně administrativními texty po jazykové a kompoziční stránce. Potom jsem se v této kapitole soustředila na větnou stavbu, jazykové prostředky, cizí slova, odborné termíny používané v obchodně administrativním textu. Dále jsem věnovala pravidlům psaní obchodně administrativního dopisu.

Třetí kapitola podává přehled sémantické charakteristiky textů psaných v obchodně administrativní oblasti. V této kapitole se snažím odpovědět na otázky: Co je to sémantika? Čím se zabývá? Tuto kapitolu považuji za nedílnou součást čtvrté kapitoly, která se zabývá problematikou překládání, proto třetí kapitola odpovídá cílům a záměrům požadavků ke správnému překladu. V této kapitole bych chtěla nastínit mezijazykové rozdíly v lexikální zásobě.

Čtvrtou kapitolu věnuji praktické části a řešení překladatelských problémů, a tím bych pomohla začínajícím překladatelům pronikat hlouběji do překladatelské praxe v

rámcí překladu obchodně administrativních textů. Tato kapitola se zabývá otázkami, jako např.: Jak najít správný ekvivalent? Co překladatel musí vzít v úvahu při překladu? A v poslední části věnuje značnou pozornost otázce slovosledu v obou jazycích.

Doufám, že tato práce bude zajímavá nejen pro studenty, ale i pro překladatele, kteří chtějí zvládnout překladatelský proces teoreticky i prakticky.

První kapitola

Historický pohled na administrativní styl a jeho funkci

1.Vznik a vývoj administrativního stylu

Jazyk je prostředek mezilidského vyjadřování vždy reaguje na nové jevy v životě společnosti, s novými situacemi plní nové funkce a různou měrou slouží nově se objevujícím komunikačním potřebám. Počátky úsilí o vybudování stylistiky objektivní včetně funkční spadají do třicátých let dvacátého století a souvisí s vznikem pražského lingvistického kroužku (PLK). Sborník PLK Spisovná čeština a jazyková kultura obsahuje studii B. Havránka Úkoly spisovného jazyka a jeho kultura, v níž je kapitola Funkční rozlišení spisovného jazyka, kterou B. Havránek položil základ české funkční stylistiky. B. Havránek v této práci rozlišuje čtyři funkční jazyky: jazyk hovorový (konverzační), pracovní (věcný), vědecký a básnický.

Za funkční styly pokládá B. Havránek jevy , jež se dnes označují jako slohové útvary nebo postupy, tyto útvary rozdělil na dvě skupiny: a) podle konkrétního cíle projevu: praktické sdělení (zpráva), vybídnutí (výzva) a přesvědčování, obecné poučení (populární), odborné poučení (výklad, dokazování), kodifikující formulace, b) podle způsobu projevu vyděluje projevy intimní a veřejné, ústní a písemné.

V následujících letech uváděl i J. V. Bečka různé klasifikace funkčních jazyků, nikoliv stylů. Ve své práci Technika slohu z roku 1938 vymezuje tři hlavní skupiny funkčních jazyků: jazyk obecný (hovorový), básnický a odborný, ale ve své pozdější práci Úvod do české stylistiky z roku 1948 rozlišuje čtyři funkční jazyky: jazyk umělecký, jazyk vědecký a uprostřed mezi nimi stojí jazyk praktický a jazyk hovorový, tedy podobně jako B Havránek. Podle něho se

jazyk praktický dělí do tří skupin, které jsou od sebe odlišné: jazyk úřední, hospodářský (se zvláštní skupinou jazyka obchodního) a jazyk novinářský.

V následujícím desetiletí Fr. Trávniček (1953) vyšel z kritiky různého chápání stylu, mezi jinými také strukturalistického (styl chápáný jako svěbytná individualizační organizace jazykového strukturního celku, tedy jazykového projevu), které nepovažoval jako správné, protože povyšovalo individuální rozdíly na podstatný znak. Trávniček nemluvil o funkčních jazycích, ale o stylech (objektivních), vyčlenil šest základních druhů (a to spisovných) slohů: sloh odborný (vědecký a praktický), novinářský a populární i popularizační, řečnický, úřední, společenský, umělecký. Tato diferenciacie navázala na stará Trávničkovo členění "druhů spisovného jazyka" do tří skupin: sloh hovorový, vlastní jazyk spisovný a umělecký.

A. Jedlička (1970, s. 9) uvádí, že každý jednotlivý jazykový projev má svůj styl, tj. charakteristický, osobitý způsob výstavby. Jazykové projevy, které se vyznačují stejnými nebo podobnými rysy, seskupují se do skupin. Pro každou takovou skupinu jazykových projevů je příznačný určitý způsob jejich výstavby. Tento společný a více méně jednotný způsob výstavby se rovněž nazývá stylem. A. Jedlička v pracích *Základy české stylistiky* (A. Jedlička a kol., 1970) a *Spisovný jazyk v současné komunikaci* (1974) vyděluje stylovou oblast (sféru), stylovou vrstvu a stylový typ, rozlišuje čtyři stylové oblasti: stylovou oblast běžně dorozumívací, odbornou, publicistickou a uměleckou.

Pokud jde o vlastnosti textu A. Jedlička (1970, s. 30, 31) v následující tabulce vysvětluje charakteristiku funkčních stylových oblastí, vrstev a typů.

Tab. č. 1

I. Stylová oblast	
--------------------------	--

běžně dorozumívací (hovorová)	odborná
dílčí oblast konverzační	oblast teoretická, vědecká oblast praktická, pracovní oblast popularizační
projevy mluvené, zř. psané (osobní korespondence)	projevy psané, řidč. mluvené (druhotně)
projevy soukromé, zř. veřejné určené úzkému okruhu účastníků (častý dialog)	projevy veřejné, určené širokému i užšímu okruhu odborníků
realizace: dialekt, interdialekt, obecná čeština hovorová	spisovná čeština
II. Stylová vrstva hovorová	odborná
hláskové, tvarové varianty lexikální prvky (často společné s obecnou češtinou), syntaktické prvky mluveného jazyka	specifické lexikální prostředky (termíny) výběr prostředků syntaktických
III. Stylový typ hovorový	odborný
vedle specifické vrstvy prostředky neutrální poměrná variabilita oblastní Vyloučeny prvky knižní (pokud nejsou stylově přehodnoceny)	vedle specifické vrstvy prostředky neutrální, možnost užít hláskových a tvarových variant hovorových omezeny prvky umělecké, expresivní

I. Stylová oblast publicistická	umělecká
dílčí oblast reklamy	dílčí oblast poezie, prózy, dramatu
psané projevy, mluvené projevy	psané projevy, mluvené projevy (drama)
projevy veřejné (jako	

podstatný znak) určené širokému okruhu adresátů	
spisovná čeština	spisovná čeština, zř. dialekt, obecná čeština (jako základní jazykový materiál)
II. Stylová vrstva publicistická	umělecká
lexikální prostředky automatizované	slabá vrstva tzv. poetismů
III. Stylový typ publicistický	umělecký
vedle specifické vrstvy prostředky neutrální příznačné využívání prostředků stylově protikladných: hovorové – knižní odborné – umělecké automatizované – aktualizované neutrální - expresivní	vedle specifické vrstvy prostředky neutrální možnost využít prostředků všech útvarů národního jazyka a všech stylů spisovného jazyka s uměleckým záměrem

V další vývojové fázi byla v české lingvistice tato klasifikace dále propracována a zčásti modifikována, byly vymezeny a propracovány další styly (vedle publicistického stylu) i styly smíšeného charakteru: styl řečnický, styl administrativní, pak i styl esejistický.

K. Hausenblas ve své práci Výstava jazykových projevů a styl (1972) tuto problematiku propracoval a na rozdíl od jiných autorů vydělil funkční styly simplexní (vydělené na základě jedné funkce) a funkční styly komplexní (vydělené na základě dvou i více funkcí). Na rozdíl od tradice vydělil některé další styly, např. obcovací, neveřejný jednací a pracovní a konverzační v rámci stylu hovorového, z odborného stylu vyděluje styl učební.